

2.2 Vardažodinių kalbos dalių rašybos kartojimas ir įtvirtinimas

Vardažodžių priešdėlių rašyba

1 užduotis. Kartodami vardažodžių priešdėlių rašybą, bendradarbiaudami atlikite užduotis.

1. Perskaitykite pateiktus pavyzdžius ir užrašykite 6 priešdėlius, su kuriais jie padaryti.

sąauga
sajūdis
sajunga
sąlyga
sąlytis
sąmyšis
sąmojis
sąmonė
sąnarys
sąryšis

sambrūzdis
sambūris
samprata
sandara
sandauga
sandėlis
sandūra
sanglauda
sankasa
sankryža

įbrolis
įnamis
įdaras
įdirbis
įdauba
įdegis
įžymus
įdomus
įdukra
įgeidis

apyaušris
apybraiža
apykablė
apylanka
apylinkė
apyrankė
apysaka
apytaka
apygeris
apygreitis

apibrėžimas
apibendrinimas
apibūdinimas
apipylimas
apiplėšimas
apipurškimas
apiplyšėlis
apiprausimas
apibrėžtis
apiplikymas

2. Paaiškinkite, kaip šie priešdėliai rašomi.

3. Pasirinkite 4–6 priešdėlinius pavyzdžius ir sugalvokite su jais sakinių.

4. Išbraukite žodžius, kurie žodžių grupėse yra netinkami. Paaiškinkite, kodėl.

1. Samanos, samprata, sambūris, samtis, sambalsis, samdiny.
2. Sankirta, sanitaras, sanglauda, santūrus, santuoka, sanskritiškas.
3. Įdegis, įnamis, įščios, įgarsintojas, įgūdis, įžymus, įmantrus.

5. Žodžių priešdėliuose įrašykite tinkamas raides.

1. Pirmieji dainos žodžiai vadinami u__dainiu.
2. Pasikartojanti dainos dalis vadinama pr__dainiu.
3. Liaudies dainas dainuoja kiekvienas pagal savo i__gales.
4. Daina nuramina žmogų, teikia jam dvasinę a__gaivą.
5. Liaudies dainų i__dėlis į tautos kultūrą yra neįkainojamas.
6. Nė nežinau, ar tai tiesa, ar a__gaulė.
7. Lietuvių liaudies dainoms būdinga ne__mantri melodija, glaustas žodis, gili mintis.
8. Daina jėgas gimdo, daina n__vargj tildo.
9. Mugėje įsigijau senovinę ap__rankę ir ap__naujes riešines.

2.2 Vardažodinių kalbos dalių rašybos kartojimas ir įtvirtinimas

3. Parašykite pateiktų veiksmažodžių bendratį, esamojo laiko 3 asmenį ir iš jų padarytus daiktavardžius su priesagomis *-imas* arba *-ymas*.

Pvz.: *valdė* – *valdyti, valdo, valdymas*.

Klausėme – _____

Rausiu – _____

Klausiau – _____

Matė – _____

Bėgsiu – _____

Mėtau – _____

4. Skaitydami tekstą, įrašykite praleistas raides.

Lietuvių liaudies dainos yra *lyr_nės*, nes jose vaizduojami ne patys gyven_mo įvykiai, bet jų sukelti jausmai ir išgyven_mai. Paprastos kasdienio gyven_mo smulkm_nos, tokių jausmų nutviekstos, tampa poet_škos, pakilios. Lietuvių liaudies dainos pasižymi nuotaikos intym_mu. Daug šveln_mo, nuošird_mo suteikia joms dažni *deminutyvai*, t. y. mažyb_niai malon_niai žodžiai: *bern_lis, bernuž_lis, merg_lė, motuš_lė, obel_lė, rūt_lė, vainik_lis, žirg_lis*. Poet_škus nekasdien_škus vaizdus sustiprina *nuolat_niai epitetai, simbol_niai gamtos įvaidžiai: jaunoji merg_lė, baltoji gulb_lė, berž_lis svyruon_lis, jūr_lės mar_lės, žalioji rūt_lė, žirgas juodbēr_lis*.

Evalda Jakaitienė „Lietuviškai apie Lietuvą“

5. Pabraukite pateiktų žodžių priesagas ir parašykite su jomis po 1–2 pavyzdžius. Prireikus naudokitės **Žodžių darybos vedliu** (žr. **Naudingos nuorodos: Žodžių darybos vedlys**).

lemtis – *baigtis, rimtis*,

kautynės – _____

puikybė – _____

nuolatinis – _____

turtingas – _____

šakotas – _____

languotas – _____

dveji – _____

jaunesnis – _____

brangiausia – _____

ypatybė – _____

medinis – _____

mergaitė – _____

draugystė – _____

dainynas – _____

2.2 Vardažodinių kalbos dalių rašybos kartojimas ir įtvirtinimas

Vardažodžių šaknų rašyba

3 užduotis. Kartodami vardažodžių šaknų rašybą, bendradarbiaudami atlikite užduotis.

1. Į lentelę įrašykite pateiktoms taisyklėms tinkančių pavyzdžių.

e ar *ia*?

Europa, trečias, euras, žemė, ledas, girlianda, retas, eukaliptas, senas, euforija, gegužė, biatlonas, sesuo, europietis, stebuklas, lengvas, jubilias, keturi, miniatiūra.

Lietuviškų žodžių šaknyje rašoma balsė e (išskyrus dvibalsį au po minkštumo ženklo i).	
Tik nelietuviškos kilmės žodžių šaknyje gali būti rašoma ia .	
Tik nelietuviškos kilmės žodžių šaknyje rašomas dvibalsis eu .	

2. Sugalvokite vardažodžių porų su pateiktais skiemenimis.

ė ar *ie*?

1. dè – die: *démė* – *Dievas*

2. mē – mie: _____

3. kė – kie: _____

4. vė – vie: _____

5. lė – lie: _____

6. rė – rie: _____

7. pė – pie: *pėstininkas* – _____

8. sė – sie: _____

3. Įrašykite *ė* arba *ie*.

Malu malu v__na,
Pasižiūriu – d__na,
Girneles traukiu,
Savo m__lo laukiu.
Girneles apsuksiu,
Savo m__lą sutiksiu.

Malimo daina

D__vyni m__tai, ne v__na d__na,
D__vyni m__tai, ne v__na d__na,
Kai daržely buvau.

Augo užaugo žalia l__pelė,
Augo užaugo žalia l__pelė
P__nkiom š__šiom šakom.

Vestuvių daina

2.2 Vardažodinių kalbos dalių rašybos kartojimas ir įtvirtinimas

4. Vardažodžiams su balse **o** sugalvokite ta pačia raide prasidedančių pavyzdžių su dvibalsiu **uo**. Aiškiai tardami garsus, perskaitykite dainos fragmentą.

o ar **uo**?

1. Doras – *duona*,
2. Toks – _____
3. Koks – _____
4. Oda – _____
5. Glotnus – _____
6. Rožė – _____
7. Jodas – _____
8. Noras – _____
9. Sodas – _____
10. Šoklus – _____

Kupolio rože, kupolijyte,
Kupolio rože, kupolijyte.

Kupolio rože, o kur buvai, Jonai?
Kupolio rože, kupolijyte.

Joninių daina

5. Į lentelę įrašykite pateiktoms taisyklėms tinkančių pavyzdžių.

i, u ar **y, ū**?

Linas, lynas, būtis, trys, jis, burė, žiburys, žymė, paklusnus, pakriūtė, žinia, žynys, mūsų, musė, byla, bitė.

Jei garsai žodžių šaknyje tariami trumpai ir neįtemptai, rašomos balsės i, u .	
Jei garsai žodžių šaknyje tariami ilgai ir įtemptai, rašte jie žymimi balsėmis y, ū .	

6. Prisiminkite, kada žodžių šaknyse rašomos nosinės balsės **ą, ę, į**, o kada jos nerašomos, ir įrašykite tinkamų pavyzdžių.

ą, ę, į

Kęstutis, drąsa, mastelis, ąžuolas, drąsus, ryžtingas, graža, asla, ąsotis, saulėgraža, brasta, Grįžulo Ratai, mąstymas, ražiena, mįslė, ražulys, Rąžė, vaškas, tąsa, lęšis, žastas, tąsus, žąsis, Kastytis, lysvė, tąsumas, pažastis, tįsumas, trąšos, Žasliai, tręšimas, Masčio ežeras, žąslai.

Nosinės raidės ą, ę, į prieš priebalsius s, š, ž žodžių šaknyse rašomos, kai nosinėmis raidėmis žymimi garsai giminiškuose žodžiuose kaitaliojasi tarpusavyje.	
Nosinės raidės ą, ę žodžių šaknyse rašomos, kai jomis žymimi garsai išlieka ilgi tiek kirčiuotame, tiek nekirčiuotame skiemenyje.	
Reikia atkreipti dėmesį į tuos žodžius, kurių šaknyje nosinės nerašomos.	

2.2 Vardažodinių kalbos dalių rašybos kartojimas ir įtvirtinimas

Vardažodžių galūnių rašyba

4 užduotis. Kartodami vardažodžių galūnių rašybą, bendradarbiaudami atlikite užduotis.

1. Į lentelę įrašykite reikiamus linksnius ir papildykite rašybos taisyklę.

Vienaskaitos vardininkas	Vienaskaitos naudininkas	Vienaskaitos įnagininkas	Daugiskaitos vardininkas	Daugiskaitos galininkas
žalia žolė				
lininė drobė				
tokia kriaušė				
laukinė obelis				
graudi giesmė				

! Raidė **e (ę)** rašoma linksniuojamųjų žodžių galūnėse, jei vienaskaitos ir _____ vardininko galūnėse yra balsė _____.

! Linksniuojamųjų žodžių galūnėse **(i)a** rašoma, kai _____ vardininko galūnėje nėra balsės _____.

2. Prisiminkite vienaskaitos galininko rašybos taisyklę ir parašykite pateiktų žodžių vienaskaitos galininko formas.

! Nosinės raidės **q, ę, j, ū** rašomos linksniuojamųjų žodžių vienaskaitos galininko galūnėje.

Džiaugsmas, daina, rožė, žaltys, pasaulinis, koks, visas, dvidešimtas, dailus, laimė, žynys, brolis.

2.2 Vardažodinių kalbos dalių rašybos kartojimas ir įtvirtinimas

! **Bet** nosinės raidės nerašomos:

- įvardžių *mane, tave, save* vienaskaitos galininko galūnėje;
- kiekinių skaitvardžių nuo 11 iki 19 ir įvardžio *keliolika* galininkų galūnėse, pvz.: *dvylika metų*;
- bevardės giminės (negimininės formos) būdvardžių, įvardžių, skaitvardžių galūnėse, pvz.: *Jis yra ir šilta, ir šalta matęs. Visa palikau namie. Ji antra tiek žino.*

3. Prisiminkite daugiskaitos kilmininko rašybos taisyklę ir užrašykite pateiktų žodžių daugiskaitos kilmininko formas.

! Nosinė raidė **ų** rašoma linksniuojamųjų žodžių daugiskaitos kilmininko galūnėje.

Daina, rožė, žaltys, pasaulinis, koks, visas, trečias, dailus, giesmė, žynys, brolis, sesuo, doobilas, rūta.

4. Prisiminkite įvardžių kilmininko linksnio rašybos taisyklę ir sugalvokite 3 sakinius su šiais įvardžiais.

! Asmeninių įvardžių kilmininko galūnėse rašoma raidė **ę**: *manęs, tavęs, savęs*.

5. Prisiminkite įvardžiuotinių formų linksnių galūnių rašybą ir su pateiktomis galūnėmis užrašykite būdvardžių, skaitvardžių ar įvardžių pavyzdžių.

! Nosinės raidės rašomos įvardžiuotinių formų vienaskaitos galininko ir daugiskaitos kilmininko abiejuose galūnės skiemenyse.

_____ *ųji*, _____ *įja*, _____ *ąji*, _____ *ąja*,
_____ *iųjų*, _____ *ųjų*.

! Viena nosinė raidė **ą** rašoma moteriškosios giminės vienaskaitos įnagininko ir daugiskaitos galininko priešpaskutiniame skiemenyje.

_____ *įja*, _____ *ąja*, _____ *įsias*, _____ *ąsias*.

Rašymui

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines across the page.